

„Pszczoły i pszczelarstwo = rolnictwo ekologiczne”

Prawne regulacje prowadzenia pasieki, sprzedaży produktów pszczelich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Materiał został opracowany przez Fundację EKOOSTOJA

Przepisy prawne dotyczące pszczelarstwa

Zakładanie pasieki

Obowiązki właścicieli pasiek wynikające z ustawy weterynaryjnej:

Każdy właściciel pszczół ma obowiązek zgłoszenia pasieki do rejestru powiatowego lekarza weterynarii i gminnego lub powiatowego stanowiska ochrony środowiska.

Zgłoszenie do lekarza weterynarii

Obecnie zgłoszenie jest szczególnie ważne, gdyż posiadanie weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego jest warunkiem koniecznym do ubiegania się o jakąkolwiek pomoc czy kredyt z funduszy unijnych, w tym także w tzw. „Krajowym Programie Wsparcia Pszczelarstwa”.

Ważne

Pszczelarze użytkujący pszczoły amatorsko nie mają obowiązku ich zgłaszania innym urządnom, pod warunkiem, że liczba rodzin w pasiece (pasiekach) nie przekracza 80 pni. Powyżej 80 rodzin pszczelich istnieje obowiązek ich zgłoszenia do Urzędu Skarbowego. Po zgłoszeniu dokonywanym na specjalnym formularzy PIT-6 nie później niż do końca listopada każdego roku, Urząd Skarbowy określa roczny dochód z pasieki. Jest on bardzo niski i określany ryczałtowo, w przeliczeniu na 1 rodzinę pszczelą.

Ochrona zdrowia pszczoł

W Polsce każdy pszczelarz, zgodnie z przepisami unijnymi, ma obowiązek zgłosić pasiekę lekarzowi weterynarii właściwemu dla miejsca stacjonowania pszczoły. Pasieka jest wpisywana do rejestru weterynaryjnego i otrzymuje weterynaryjny numer identyfikacyjny. Jest to niezbędny wymóg formalny, aby pszczelarz uzyskać jakąkolwiek pomoc unijną.

Prawo własności i odpowiedzialności

Spory związane z prawem własności rodzin pojawiają się najczęściej w przypadku rojów uwiązujących się z dala od gruntu właściciela rodziny macierzystej. Zagadnienie to regulowane jest w Polsce przez Kodeks Cywilny, w myśl którego rój staje się niczyj, gdy właściciel nie zgłosi po niego w ciągu 3 dni od wyrojenia.

Prawo własności i odpowiedzialności cd.

W celu zabrania roju pszczelarz ma prawo wejść na cudzą ziemię, ale ma też obowiązek naprawienia ewentualnych szkód. Podobnie wygląda sytuacja, gdy rój osiadzie w cudzym pustym ulu - pszczelarz może domagać się wydania roju pod warunkiem pokrycia ewentualnych kosztów.

Ważne

Jeżeli rój osiada w ulu już zajęтым, przechodzi na własność posiadacza tego ula, a właściciel macierzystej rodziny nie ma prawa do roszczeń.

Ustawa o ochronie roślin uprawnych z dnia 12 lipca 1995r.(DZ.U. Nr 66/1999, poz. 751. Nr 101/1999 poz. 1178, oraz zmiany w nr 22/2001 poz.248 i 76/2001 poz. 811

Ustawa ta gwarantuje pszczołom ochronę przeciwko zatruciom środkami chemicznymi określa też metody postępowania w razie stwierdzenia wytrucia rodzin. Zgodnie z tą ustawą minimalna odległość między pasieką a miejscem dokonywania zabiegów opryskiwania roślin wynosi 20m, choć trzeba zauważyć, iż z uwagi na zdrowie pszczół wskazane są odległości znacznie większe. W wypadku stwierdzenia wytrucia pszczół komisja złożona z przedstawicieli urzędu gminy, rzeczoznawcy chorób pszczelich lub lekarza weterynarii przedstawiciela miejscowego związku pszczelarskiego asystuje przy pobieraniu próbki do badań toksykologicznych i sporządzeniu protokołu zatrucia

Lokalizacja pasieczyska

Lokalizacja pasiek w Polsce (i w UE) nie jest uregulowana. Obowiązuje prawo zwyczajowe (uznawane przez sądy w sprawach spornych) opierające się na XIX-wiecznym prawie galicyjskim. Według tego prawa pasieka powinna być ustawiona w odległości 10 m od granicy sąsiada, drogi. Jeżeli tego warunku nie można spełnić, to wzdłuż całej posesji pszczelarza trzeba postawić szczelny płot lub posadzić żywopłot wysokości 3 m.

Rój

Kodeks cywilny Art. 181. Własność ruchomej rzeczy niczyjej nabywa się przez jej objęcie w posiadanie samoistne.

Art. 182. § 1. Rój pszczół staje się niczym, jeżeli właściciel nie odszukał go przed upływem trzech dni od dnia wyrojenia. Właścicielowi wolno w pościgu za rojem wejść na cudzy grunt, powinien jednak naprawić wynikłą stąd szkodę. § 2. Jeżeli rój usiadł w cudzym ulu nie zajęтым, właściciel może domagać się wydania roju za zwrotem kosztów.

§ 3. Jeżeli rój osiadł w cudzym ulu zajęтым, staje się on własnością tego, czyją własnością był rój, który się w ulu znajdował. Dotychczasowemu właścicielowi nie przysługuje w tym wypadku roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

WAŻNE

Najkorzystniej jest lokalizować pasieki produkcyjne na obszarach o dużej obfитоści i wydajności roślin pożytkowych. Na pasieczysko najlepiej wybrać miejsce suche, zaciszne, osłonięte od wiatrów, o równym podłożu i lekko zacienione, a w terenie górzystym – stok południowy.

Najbardziej praktyczne jest ustawienie uli obok siebie, w rzędach, co ułatwia dokonywanie przeglądu wszystkich rodzin w pasiece po kolei. Odległość między ulami w kierunku lotu pszczoł powinna wynosić co najmniej 4 metry i około 3 m z boków. Otwory wylotowe należy kierować na południowy wschód lub zachód, a na terenach wilgotnych i chłodnych – na południe. Wskazane jest, aby na teren pasieczyska doprowadzić wodę. Ilość rodzin pszczelich powinna być dostosowana do stopnia napszczenia terenu.

Produkcja i sprzedaż miodu

Zagadnienie to reguluje w Polsce Dyrektywa Rady Unii Europejskiej 2001/110/WE.

Określa ona w sposób produkcji, przetwarzania i wybór określenia miodu (skala 1-9). Do najważniejszych punktów dyrektywy zaliczyć można dwa następujące wymogi:

- Do miodu nie wolno dodawać substancji obcych ani usuwać z niego substancji właściwych dla miodu
- Określenie „pochodzenia roślinnego” można zastosować tylko wtedy, gdy miód pochodzi w przeważającej części z danego źródła pożytku i posiada odpowiednie dla tego rodzaju własności sensoryczne, fizyczne i mikroskopijne.

Przykładowa karta ula

Karta ula

Data	Rodzina	Ocena ogólna	Siła	PC łącznie	PK	RP	W	PS	PC	PM	Uwagi
14/04/2004	1	OK + ziel.	2K + kr.	7	4	+1	+6	+5			+KG/+KM/+kr.
28/04/2004	1	OK + ziel.	3K	7	4	-1/+1					-KG/+KG
30/05/2004	1	OK + ziel.	3K	8	4		+6	+8	-3	-11	-KM/+KM, pierwsze miodobranie
30/06/2004	1	OK + ziel.	3K	5	2			+11		-11	-KM/+KM
30/07/2004	1	OK + ziel.	3K	5	2	-1		+1		-11	-KM/-KG pierwsza terapia kwasem mrówkowym przygotowanie zimowli
20/08/2004	1	OK + ziel.	2K	6	2						podkarmienie, 7 kg płynnego pokarmu
27/08/2004	1										podkarmienie, 7 kg płynnego pokarmu
3/09/2004											podkarmienie, 7 kg płynnego pokarmu
15/09/2004											druga terapia kwasem mrówkowym

PC – plastry z czerwiem
 RP – ramki pracy
 W – ramki z wężą
 PS – puste ramki

PM – plastry miodowe
 2K/3K – 2 korpusy/3 korpusy
 kr. – krata odgradowa
 KG – korpus gniazdowy

KM – korpus miodowy
 + ziel. – matka zielona (kolor opalutki)
 +/- – dodano/zabrano
 OK – w porządku

Przykładowa karta ula

Karta pasieczna		Kolor matki: 		
Pochodzenie matki:		Linia pszczoł (rasa):		
Numer ula:	Stan rodziny (0-10):	Stan matki:	Oznaki choroby:	Leczenie, leki:
Data:				
Temp. otoczenia:	Karmienie:	Miodobranie (L/kg):	Inne notatki:	

Karta ulowa

rok założenia karty		nr rodziny	
Kolor matki		Oznaczenie matki (nr, numer)	
			
Pochodzenie matki (rodzawa, rasa, linia)			
Stan rodziny przed zimowalą	liczba pszczół		
	siła rodziny od 1 do 5		
	ilość zapasów		
Stan rodziny po zimowal	liczba pszczół		
	siła rodziny od 1 do 5		
	ilość zapasów		
Data	Nazwa leku		
Notatki (hamowanie, wydajność, podżawienie, ...)			

Odpowiedzialność karna pszczelarzy za użądlenia przez pszczoły

Niezależnie od odpowiedzialności cywilnej (materialnej) właściciel czy posiadacz pszczół może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej za śmierć lub uszkodzenie ciała spowodowane pożądem. Oto odnośne przepisy kodeksu karnego:

- ❖ **Art. 155.** Kto nieumyślnie powoduje śmierć człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. \
- ❖ **Art. 156. § 1.** Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:
  - 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
  - 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Odpowiedzialność karna pszczelarzy za użądlenia przez pszczoły cd.

Art. 157. § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego

§ 5. Jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwał dłużej niż 7 dni, a pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na jej wniosek.

Podmiotem przestępstwa może być pszczelarz, który zdając sobie sprawę z możliwości spowodowania śmierci lub uszkodzenia ciała człowieka przez pszczoły, nie zapobiegnie sytuacji grożącej utratą życia lub zdrowia. W zależności od skutków pszczelarz może odpowiadać za nieumyślne spowodowanie śmierci, ciężkie uszkodzenie, bądź inne uszkodzenia ciała. Znane są przypadki niebezpiecznego dla życia pożądlenia dzieci przez pszczoły przewożone autobusem w nieszczęśliwej transportowce. Zdarzały się również pożądlenia kierowców transportujących pszczoły. Pszczelarz dopuszczający do pasieki (np. w czasie miodobrania) człowieka chorego na serce, anafilaktyka czy małe dziecko, jeśli w następstwie pożądlenia nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała, może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej na podstawie jednego z wymienionych przepisów

Pszczelarz może również odpowiadać przed kolegium do spraw wykroczeń z art. 77 i 78 kw.

Przepisy prawa karnego i kodeksu wykroczeń służące ochronie gospodarki pasiecznej

Często, niestety zdarzają się przypadki kradzieży pni pszczelich, plastrów z miodem, samych pszczół z uli, matek pszczelich, kradzieży z włamaniem do pracowni czy do magazynów pasiecznych, uszkodzenia lub zniszczenia nieraz całych pasiek. Sprawa ta normowana jest w przepisach kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń.

Przepisy prawa karnego i kodeksu wykroczeń służące ochronie gospodarki pasiecznej cd.

Art. 203 kodeksu karnego (ustawa z dnia 19 IV 1969 r. Dz. U. Nr 13 póź. 94) brzmi:

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudze mienie ruchome, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 3. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Wymagania dotyczące świadectwa zdrowia:

- zgnilec amerykański, mały chrząszcz ulowy i roztocze z rodzaju *Tropilaelaps* podlegają obowiązkowi zgłaszania w krajach eksportujących;
- matki pszczele i robotnice powinny pochodzić z pasiek hodowlanych kontrolowanych przez właściwe organy; pochodzą z terenów, na których nie obowiązują restrykcje związane ze zgnilcem amerykańskim (w ciągu ostatnich 30 dni); pochodzą z rodzin, z których próbki plastrów były w ciągu ostatnich 30 dni badane w kierunku zgnilca amerykańskiego według diagnostyki OIE i wykazały wyniki ujemne; pochodzą z terenu, w którego obrębie (promień 30 km) nie obowiązują restrykcje związane z występowaniem *Aethina tumidai* *Tropilaelaps*.

Egzekucja w pasiece

Niekiedy zdarza się, że na podstawie tytułu wykonawczego (wyroku lub ugody), nakazującego świadczenie pieniężne, komornik sądowy dokonuje zajęcia pni pszczelich w myśl art. 845 i 847 kodeksu postępowania cywilnego. Dokonuje się to przez wpisanie ruchomości (pni pszczelich) do protokołu zajęcia, w którym powinny być szczegółowo omówione poszczególne zajęte ruchomości (w tym wypadku dokładnie opisane pnie pszczele). Liczba zajętych pni pszczelich powinna wystarczać na zaspokojenie należności.

Zajęcie ma ten skutek, że w razie zbycia zajętej pasieki postępowanie egzekucyjne może toczyć się przeciwko nabywcy pasieki.

Ochrona prawna pasiek przed zatruciem

Ze względu na występowanie chorób, szkodników oraz chwastów we wszystkich postępowych gospodarstwach rolnych na całym świecie stosuje się chemiczne środki ochrony roślin uprawnych. Dzięki temu możliwe jest zwiększenie produkcji rolnej i wyżywienie powiększającej się z każdym rokiem liczby ludności. Chemizacja w rolnictwie stała się już nieodzowną metodą intensyfikacji produkcji rolnej. W związku z tym w Polsce wydano liczne, powszechnie obowiązujące przepisy prawne, z których najważniejsze zostaną przedstawione.

Ustawa z dnia 16.02.1961 r. o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami (Dz. U. Nr 10 póź. 55) wprowadza obowiązek zwalczania chorób, szkodników i chwastów określonych przez ministra rolnictwa pod rygorem kary aresztu do 3 miesięcy lub kary grzywny.

Przepisy prawne dotyczące zapobieganiu zatruciom pszczół

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym ochrony środowiska jest Rozporządzenie Ministrów Rolnictwa i Zdrowia z dnia 24.11.1959 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu środków chemicznych w rolnictwie (Dz.U. Nr 1 póź. 4 z 1960 r.). Ma ono na celu również ochronę pszczół przed wytruciem. Odpowiednie przepisy tego rozporządzenia brzmią:

§ 67. W celu uniknięcia zatruc zwierząt gospodarskich, drobiu, pszczół należy zawiadomić przewodniczącego gromadzkiej rady narodowej¹ o miejscach i dniu wykonywania prac związanych z użyciem środków chemicznych ochrony roślin na 3 dni przed ich rozpoczęciem. Na polach i sadach opryskiwanych (lub) opylanych środkami trującymi i szkodliwymi należy umieścić ostrzegawcze tablice z napisem "Roślinność zatruta - wypasanie i przepędzanie zwierząt zabronione". W szczególności dotyczy to pól i sadów nie ogrodzonych, znajdujących się w pobliżu dróg i ścieżek.

Przepisy prawne dotyczące zapobieganiu zatruciom pszczół cd.

§ 68. Nie wolno środkami trującymi opryskiwać ani opylać roślin kwitnących, jak również wydzielających nektar, nawiedzanych przez pszczoły. Jeżeli zaistnieje konieczność zabiegu na takich roślinach, należy na 3 dni przedtem zawiadomić o tym posiadaczy pasiek w celu zabezpieczenia pszczół przed ewentualny* i zatruciem. Z treści tego paragrafu-wynika, że na roślinach kwitnących i wydzielających nektar zabieg ten można wykonać tylko w wyjątkowych sytuacjach - z uzasadnionych gospodarczo przyczyn (co w ewentualnym procesie o odszkodowanie wykonawca zabiegu powinien udowodnić).

Rozporządzenie zawiera również przepisy dotyczące sposobu stosowania środków ochrony roślin (§§ 3, 10, 36, 45) i obowiązku przeszkolenia pracowników w tym zakresie.

Zalecenia Ministra Rolnictwa w sprawie warunków bezpiecznego dla pszczół stosowania środków chemicznych ochrony roślin" z dnia 23.05.1976 r., ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Min. Roi. Nr 8 póź. 27

Ustalają one na terenie całego kraju zasady stosowania środków chemicznych i mają na celu zapobieganie zatruciom pszczół lub zmniejszenie wypadków zatruc do minimum. Na bazie tych zaleceń rady narodowe na terenie kraju mają prawo do uchwalania przepisów prawnych, w których uwzględnia się warunki lokalne. Nieprzestrzeganie tych przepisów rozważają sądy przy rozpoznawaniu sporów odszkodowawczych między pszczelarzami a osobami fizycznymi bądź prawnymi dokonującymi oprysków.

Odpowiedzialność karna za wytrucie pszczół

Wielu pszczelarzy pokrzywdzonych stosowaniem pestycydów wbrew obowiązującym przepisom (zwłaszcza w czasie kwitnienia roślin nektarodajnych) i nieprzestrzeganiem okresu prewencji domaga się w listach do redakcji "Pszczelarstwa" pociągania do odpowiedzialności karnej tych, którzy powodują nieraz bardzo poważne straty w ich pasiekach, a zarazem w ogólnonarodowej gospodarce rolnej. Słuszne są uwagi pszczelarzy, że oprócz odpowiedzialności cywilnej (odszkodowania za wyrządzoną szkodę) sprawcy zniszczeń w pasiekach będących wynikiem zatrucia chemicznego o dużych rozmiarach powinni również odpowiadać karne.

Bibliografia

1. Ostrowska W, Gospodarka pasieczna, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2013,
2. Bienefeld K, Pszczelarstwo- krok po kroku, Wydawnictwo RAM, Warszawa 2008,
3. Curyło J, Hodowla pszczół, Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1990.
4. <https://pasieka24.pl/index.php/pasieka-czasopismo-dla-pszczelarzy>
5. http://www.pszczoly.pl/przepisy/gospodarka_pasieczna.php

Materiał został opracowany przez
Fundację EKOOSTOJA

